

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันในสังคมไทยกำลังประสบปัญหาในเรื่องของความตกต่ำทางด้านจริยธรรมมาก เนื่องจากผลของการมุ่งที่จะพัฒนาทางเศรษฐกิจ การเมือง และการปกครองของประเทศเป็นสำคัญ ทั้งยังได้รับเอาวัฒนธรรมของชาติตะวันตกซึ่งเป็นประเทศที่ได้รับการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สูงกว่า จึงส่งผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมไทย ค่านิยม และเจตคติที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้นักคณคณของวัตถุเงินทองแสวงหาความสุขสบายต่างๆในการดำรงชีวิตมากกว่าที่ยกย่องบุคคลที่คุณงามความดี สังคมจึงเต็มไปด้วยความฟุ้งเฟ้อ การแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น แข่งขัน ไม่อดทน ขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม จึงปรากฏให้เห็นถึงความมีพฤติกรรมที่ด้อยจริยธรรมในสังคมไทย

วิชาชีพการพยาบาลที่ต้องให้บริการทางสุขภาพแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม เพื่อช่วยให้นักคนดำรงรักษาสุขภาพที่ดี คุณภาพชีวิตดีขึ้น เพราะฉะนั้นพยาบาลต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้มารับบริการ โดยมีการติดต่อสื่อสาร เพื่อจะได้ข้อมูลร่วมกัน และรวมกันหาแนวทางในการปฏิบัติเพื่อที่จะให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นผู้ที่เข้ามาประกอบวิชาชีพการพยาบาลนั้นต้องมีความตั้งใจจริงและต้องมีจริยธรรมสูง เพราะพยาบาลและจริยธรรมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันจนแยกไม่ออก (พินิจ รัตนกุล , 2532 : 28) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาสาธารณสุขฉบับที่ 8 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , 2540 - 2544 : 28) ซึ่งเน้นในเรื่องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีหลักประกัน สามารถที่จะเข้าถึงบริการ รวมทั้งการปลูกฝังในเรื่องจรรยาบรรณ และคุณธรรมสำหรับวิชาชีพควบคู่กับคุณภาพ และศักยภาพของบุคลากรทางสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง และใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

ในการปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก จะพบเห็นว่าได้มีการนำเอาเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่มีเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ พยาบาลต้องมีบทบาทในการใช้เทคโนโลยีเหล่านั้น ทำให้พยาบาลจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในการที่จะควบคุมอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆที่นำมาใช้ ประกอบกับค่านิยมที่มีความเปลี่ยนแปลงไปในเรื่องของการยกย่องผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการใช้เครื่องมือได้ดีว่าเป็นผู้มีความสามารถควรค่าแก่การยกย่องชมเชย จึงทำให้พยาบาลขาดความใกล้ชิดกับผู้ป่วยมากยิ่งขึ้นโดยพยาบาลมุ่งที่จะดูแลอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆมากกว่าผู้ป่วยเนื่องจากมีราคาแพง ใช้งบประมาณสูง นอกจากนี้พยาบาลซึ่งมีบทบาทมากที่สุดเนื่องจากเป็นผู้ที่มีโอกาสใกล้ชิดสัมผัสพันธ์อยู่กับผู้ป่วยและญาติตลอดเวลาจึงมีโอกาสเกิดปัญหาความขัดแย้งในการดูแลผู้ป่วย การขัดแย้งผลประโยชน์ระหว่างบุคคลต่างๆในฐานะปัจเจกบุคคล กลุ่มผลประโยชน์หรือประโยชน์สาธารณะ ก่อให้เกิดการเผชิญปัญหาระหว่างการรักษาในปัจจุบันกับจริยธรรมดั้งเดิม ปรัชญา และ/หรือความเชื่อทางศาสนา (ศรีประภา ปิยะศิริศิลป์ , 2539 : 2) เช่นการใช้อุปกรณ์เครื่องช่วยหายใจในผู้ป่วยที่หยุดหายใจ โดยก่อให้เกิดความขัดแย้งในเรื่องของสิทธิผู้ป่วยที่ต้องการตาย กับสิทธิของรัฐ และของบุคคลากรวิชาชีพที่ต้องการยืดชีวิตของผู้ป่วยด้วยเหตุผลหลายประการเช่น ประคับประคองจิตใจของญาติ เป็นต้น เพราะฉะนั้นพยาบาลควรที่จะตระหนักในการให้การดูแลอย่างมีมาตรฐานและคุณภาพตามความเหมาะสมกับผู้ป่วยโดยใช้ความคิดความรู้สึก และต้องทำความเข้าใจในการให้ช่วยเหลือผู้ป่วยและญาติ พยาบาลควรจะให้การพยาบาลที่เน้นแบบองค์รวม โดยเป็นการให้การพยาบาลทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม รวมทั้งพยายามให้ผู้ป่วยได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้นและกระตุ้นให้เกิดการศึกษาหาทางออกหรือหาวิธีการเผชิญปัญหานั้น ๆ อย่างถูกต้องและเหมาะสม

สถานภาพการทำงานของพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนักเป็นการทำงานที่หนัก มีกิจกรรมการพยาบาลเกิดขึ้นมาก รวมทั้งเป็นการปฏิบัติการพยาบาลที่ต้องใช้เวลาอย่างรีบด่วนและมีความถูกต้องเกี่ยวข้องกับอุปกรณ์ที่มีความยุ่งยากซับซ้อนเป็นจำนวนมาก พยาบาลต้องเผชิญภาวะทางอารมณ์ของผู้ป่วยและญาติ ความต้องการ ความโศกเศร้า หมดหวัง สูญเสีย และความตายซึ่งเป็นสภาพการที่เกิดขึ้น ซ้ำซาก ส่งผลทำให้พยาบาลเกิดความเครียดและวิตกกังวลสูงกว่าพยาบาลในหน่วยอื่นๆ ส่งผลให้พยาบาลที่มีแนวโน้มจะระบายความรู้สึกไปสู่ผู้อื่นได้ จะเห็นได้ว่าการพยาบาลที่แสดงออกมดังกล่าวจะส่งผลก่อให้เกิดเป็นปัญหาทางจริยธรรมในการปฏิบัติงานได้สูง ผลการเกิดปัญหาจริยธรรมอาจทำให้พยาบาลที่

ปฏิบัติงานในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนักยิ่งทำให้เกิดความเครียดในบทบาทสูงจนอาจทำให้มีเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาลลดลง เกิดความเบื่อหน่ายต่องานที่ตนทำอยู่ และทำงานตามหน้าที่มากขึ้น จึงทำให้คุณภาพการพยาบาลลดลง (Hardy and Conway, 1988) ดังนั้นพยาบาลควรที่จะตระหนักถึงมาตรฐานและคุณภาพการพยาบาลผู้ป่วยในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนักจะสามารถที่จะลดการเกิดปัญหาจริยธรรมได้ ซึ่งในการปฏิบัติอาจจะทำได้โดยการลดภาวะเสี่ยงหรือการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาจริยธรรมจะกระทำได้โดยพยาบาลผู้ที่ปฏิบัติการณ์มีประสบการณ์ในการเผชิญปัญหานั้นจริยธรรมจะอิทธิพลต่อเจตคติ และจะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลเมื่อต้องเผชิญกับปัญหานั้น ดังนั้นการที่เราเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการที่จะเผชิญปัญหาหรือการตัดสินใจในสถานการณ์เชิงจริยธรรมต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นจึงเป็นวิธีการที่ผู้บริหารหรือนักพยาบาลศึกษาควรให้ความสนใจ โดยควรเริ่มต้นที่การรวบรวมสถานการณ์การปฏิบัติการพยาบาลต่างๆที่เกิดขึ้นจริงในการปฏิบัติงานที่เป็นสถานการณ์เชิงจริยธรรม เพื่อใช้สำหรับเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย หรือเครื่องมือในการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงานในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนักต่อไป

การปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนักมีความเสี่ยงสูงที่จะต้องเผชิญปัญหาเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะที่ปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วยซึ่งอยู่ในภาวะวิกฤตต้องการดูแลอย่างใกล้ชิดและเร่งด่วน จึงส่งผลทำให้พยาบาลจำเป็นต้องทำการตัดสินใจอย่างรีบเร่งเพื่อแข่งกับเวลาในการพยาบาล ซึ่งอาจทำให้การคิดตัดสินใจที่เกิดความลำบากใจที่จะต้องเลือกที่จะกระทำในการให้การพยาบาล เช่นในการคำนึงสิทธิของผู้ป่วยหรือการพยาบาลเพื่อรักษาชีวิตของผู้ป่วยเป็นต้น การที่พยาบาลจะต้องตัดสินใจที่จะให้การพยาบาลกับผู้ป่วยแต่เกิดความขัดแย้งว่าที่จะต้องตัดสินใจเลือกกระทำการพยาบาลอย่างไรอย่างหนึ่งจึงเหมาะสม และคำนึงถึงความถูกต้องรวมด้วย ในสถานการณ์นี้จึงเรียกได้ว่าเป็นสถานการณ์เชิงจริยธรรม ฉะนั้นพยาบาลควรที่ได้รับการฝึกฝนทักษะในการตัดสินใจเพื่อที่จะมีความสามารถในการตัดสินใจได้โดยควรที่จะมีประสบการณ์ในการเผชิญปัญหาเชิงจริยธรรม

การพัฒนาจริยธรรมให้กับบุคลากรทางการพยาบาลจำเป็นที่จะต้องทำการปลูกฝังและพัฒนาตั้งแต่เริ่มเข้าสู่วิชาชีพ คือ นักศึกษาพยาบาล เพื่อเตรียมให้เป็นพยาบาลที่สมบูรณ์เพียบพร้อมทั้งความรู้ด้านวิชาการ ความชำนาญทางเทคนิคทางการพยาบาล และ ความมีจริยธรรม (สิวลี ศรีไธ , 2537 : 9) สถาบันทางการศึกษาได้ให้ความสำคัญในการที่จะทำ

การพัฒนาจริยธรรมให้กับผู้เรียนโดยได้จัดให้มีการเรียนการสอนในรายวิชาและสอดแทรกตลอดหลักสูตรแต่ก็ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร ซึ่งจากการสัมมนาพยาบาลศาสตร์ศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 2 ได้มีการอภิปรายเพื่อค้นหาปัญหาการจัดการเรียนเพื่อพัฒนาจริยธรรมในบัณฑิตพบว่ามีปัญหาใน 4 ด้าน (1) ด้านผู้สอน ขาดแคลนอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอนจริยธรรมทางการพยาบาล อาจารย์ขาดความตระหนักในการสอดแทรกกรณีจริยธรรมให้กับนักศึกษา (2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่ได้ระบุกิจกรรมเชิงจริยธรรมในรายวิชา ขาดการวางแผนที่ต่อเนื่องของหลักสูตร (3) การประเมินผลไม่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ ขาดการบันทึกพฤติกรรมทางจริยธรรม (4) ด้านสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวก งบประมาณไม่เพียงพอที่จะจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนเช่นสื่อการสอน ตำราที่ใช้ค้นคว้าไม่เพียงพอ ขาดแหล่งที่จะทำการค้นคว้า (วรรณิ์ เดียววิศเรศ , 2536 : 132-150)

นอกจากนั้นการสำรวจคุณภาพของบัณฑิตด้านจิตพิสัยพบว่ายังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ (สุธีรา อายุวัฒน์ , 2530 : 104-105) และงานวิจัยที่ผ่านมาระบุว่านักศึกษาพยาบาลมีคุณลักษณะจริยธรรมหลายด้านอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้แก่ความรับผิดชอบ (นุชนาฎ ชูรัตน์ และคนอื่น , 2530 ; ระจิตร์ นิคมรัฐ และคนอื่น , 2530) ความอดทน เมตตากรุณา และความเสียสละ(ธิติมา จำปรัตน์ , 2533 ; สถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข , 2536)

การกระทำของมนุษย์ส่วนใหญ่เกิดจากความตั้งใจ ซึ่งความมาตั้งใจก็เป็นพื้นฐานที่สำคัญของจริยธรรม โดยการกระทำที่ดีเกิดจากการมีความตั้งใจที่ดี เช่นเดียวกับทางด้านกฎหมายจะพิจารณาจากความตั้งใจทำความผิดของบุคคลนั้นเป็นสำคัญ จากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของ Ajzen and Fishbein (1989 : 251-255) สรุปได้ว่า ความตั้งใจของบุคคลขึ้นอยู่กับตัวกำหนด 2 ตัว คือ ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางสังคม ปัจจัยส่วนบุคคลเป็นการประเมินผลทางบวกและลบของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรม เรียกว่า เจตคติต่อพฤติกรรม ซึ่งขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับผลการกระทำและประเมินผลการกระทำ ซึ่งบุคคลนั้นจะมีความรู้สึกได้จากการเรียนรู้และประสบการณ์ โดยบุคคลใดมีเจตคติที่ดีจะพร้อมที่จะมีการแสดงออกของพฤติกรรมในทางที่ดี และในทางตรงข้ามบุคคลใดมีเจตคติที่ไม่ดี จะพร้อมที่จะมีการแสดงออกของพฤติกรรมในทางที่ไม่ดี

กล่าวได้ว่าการปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก พยาบาลมีบทบาทที่สำคัญในการให้การดูแลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิดส่งผลทำให้มีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาเชิงจริยธรรมเกิดขึ้นได้มาก การที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาเป็นไปได้อย่าง ดั่งนั้นควรจะรู้ว่าเมื่อเกิดปัญหาเชิงจริยธรรมก่อให้เกิดความยุ่งยากในการปฏิบัติการพยาบาลของตนอย่างไร นั่นคือพยาบาลควรที่จะมีประสบการณ์ในการเผชิญปัญหาเชิงจริยธรรมมาก่อน แต่การที่จะรอให้เกิดปัญหาเชิงจริยธรรมว่าเกิดขึ้นเวลาใดนั้นคงต้องใช้เวลา และที่สำคัญคือไม่ทราบว่าเมื่อใดจะเกิดขึ้น และถ้าพยาบาลไม่เคยมีประสบการณ์ในการเผชิญปัญหาอาจก่อให้เกิดการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อผู้ป่วยหนักได้ ทั้งยังส่งผลทำให้เกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อการปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก

ดังนั้นจึงควรที่จัดให้พยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนักมีประสบการณ์ในการเผชิญปัญหาเชิงจริยธรรมในสถานการณ์เชิงจริยธรรมต่างๆ เพื่อให้พยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนักมีโอกาสที่จะหาแนวทางที่ถูกต้องในการปฏิบัติต่อผู้ป่วยหนักเป็นสิ่งที่ดีควรจะทำ โดยเฉพาะในนักศึกษาเมื่อต้องจบออกไปปฏิบัติงานในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนักซึ่งต้องให้การดูแลผู้ป่วยที่ใช้อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีขั้นสูงในการรักษาพยาบาล ได้เป็นแนวทางในการปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้ป่วยหนักถูกต้องและเหมาะสม รวมทั้งส่งผลทำให้การปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างมีคุณภาพ

จากสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในนักศึกษาพยาบาลได้นำมาสู่การแสวงหาวิธีการจัดการเรียนการสอนวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุให้เกิดความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ในการจัดการเรียนการสอนวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุนั้นได้มีการสอนทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติในหน่วยงานของการปฏิบัติการพยาบาลในหอผู้ป่วยแผนกต่างๆในภาคปฏิบัตินั้น นักศึกษาพยาบาลต้องได้ฝึกปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนักพร้อมด้วย เพื่อเป็นการเตรียมนักศึกษาพยาบาลมีประสบการณ์โดยตรงในการปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยหนัก ได้ให้มีความรู้ เข้าใจสถานการณ์เชิงจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลและมีแนวโน้มทางการตัดสินใจปฏิบัติการพยาบาลตามเงื่อนไขทางจริยธรรมเมื่อต้องเผชิญปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นจริง และเพื่อเป็นแนวทางให้นักศึกษาพยาบาลเมื่อต้องเผชิญปัญหาจริยธรรมทางการพยาบาลสามารถที่ปฏิบัติอย่างไรต่อผู้ป่วยที่จะทำให้เกิดผลเสียกับผู้ป่วย

ป่วยหรือเกิดผลเสียต่อผู้ป่วยให้น้อยที่สุด ทั้งยังป้องกันการเกิดประสบการณ์ที่ไม่ประทับใจกับตัว นักศึกษาในการปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยหนัก รวมทั้งเป็นการสร้างเจตคติที่ดีต่อผู้ป่วยหนักและ ตอการดูแลผู้ป่วยหนักด้วย ผลของการมีเจตคติที่ดีในการปฏิบัติการพยาบาลทำให้การแสดงออก ของพฤติกรรมในการปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างมีคุณภาพและมาตรฐานทางการพยาบาล

ตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของ Ajzen and Fishbein (1980) เชื่อว่า ความตั้งใจกระทำเชิงจริยธรรมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล และได้แสดงให้เห็นว่าเจตคติ ซึ่งเป็นปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจและพฤติกรรม และสามารถพยากรณ์ ความตั้งใจกระทำพฤติกรรมได้มากน้อยแค่ไหน ดังนั้นจึงควรที่ศึกษาความตั้งใจกระทำแทน ในการปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนักนั้นมีความตั้งใจกระทำพฤติกรรมเป็น อย่างไร รวมทั้งคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักศึกษาอยู่ในส่วนของปัจจัยส่วนบุคคลเป็นความ สามารถทางสติปัญญาที่ในการสามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจกระทำพฤติกรรมในการปฏิบัติ การพยาบาลได้ โดยจากผลการวิจัยของเพ็ญพรรณ พิทักษ์สงคราม (2538) พบว่าค่าเฉลี่ย ความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาในการปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและจิต เวชที่คะแนนเฉลี่ยสะสมต่างกันมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสถานการณ์เชิงจริยธรรม ในการปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนักในปัจจุบันเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง เพื่อนำ ข้อมูลได้จากการศึกษามาใช้ในการสร้างเครื่องมือที่จะวัดความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรม อย่างไร จะได้นำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุและวิชาชีพการพยาบาลให้เกิดคุณภาพมากขึ้น เพื่อให้ นักศึกษาพยาบาลเกิดความ ตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนักในระดับที่ สูง รวมทั้งเป็นการสร้างความพร้อมในการที่จะเผชิญสถานการณ์เชิงจริยธรรมได้ถูกต้อง และเป็น ผลดีต่อผู้ป่วยหนักเมื่อนักศึกษาพยาบาลจบไปปฏิบัติการพยาบาลแก่ผู้ป่วย นอกจากนี้ยังเป็น พยาบาลที่ดีเป็นตัวอย่างที่จะให้นักศึกษาที่จะขึ้นไปฝึกปฏิบัติงานในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนักได้ นำมาเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติการพยาบาล รวมทั้งส่งเสริมคุณภาพทางการพยาบาลด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสถานการณ์เชิงจริยธรรมในการปฏิบัติการในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก ในเรื่องประเด็นปัญหาเชิงจริยธรรม พฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพเมื่อเกิดปัญหาทางจริยธรรม แนวทางการป้องกันการเกิดปัญหาทางจริยธรรม และปัจจัยเกี่ยวข้องที่จะนำไปสู่การเกิดปัญหาทางจริยธรรม ผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากเกิดสถานการณ์
2. ศึกษาความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล ในการปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนักของนักศึกษาพยาบาล จำแนกตามเจตคติต่อผู้ป่วยหนัก ตามเจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยหนัก และตามคะแนนเฉลี่ยสะสม
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อผู้ป่วยหนัก เจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยหนัก และคะแนนเฉลี่ยสะสม กับความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล ในการปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก
4. ศึกษาคะแนนเฉลี่ยสะสม เจตคติต่อผู้ป่วยหนัก และเจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยหนักในการร่วมกันพยากรณ์ความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล ในการปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก

ขอบเขตการวิจัย

1. การศึกษาสถานการณ์เชิงจริยธรรมในการวิจัยนี้ครอบคลุมสิ่งที่ได้จากการบอกเล่าของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นเหตุการณ์ที่ผู้ให้สัมภาษณ์ ประทับใจหรือให้ความสำคัญ
2. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ที่ศึกษาในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ภาคปลาย ปีการศึกษา 2540 ในวิทยาลัยพยาบาลทั้งภาครัฐบาลและเอกชนทั่วประเทศ โดยที่
  3. ตัวแปรที่ศึกษามี ดังนี้
    - 3.1 ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่
      - 3.1.1 เจตคติต่อผู้ป่วยหนัก ประกอบด้วยความเชื่อที่เกี่ยวกับลักษณะของผู้ป่วยหนัก และการประเมินลักษณะที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยหนัก
      - 3.1.2 เจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยหนัก ประกอบด้วยความเชื่อที่เกี่ยวกับลักษณะของการดูแลผู้ป่วยหนัก และการประเมินลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยหนัก

3.1.3 คะแนนเฉลี่ยสะสม คือ ค่าเฉลี่ยรวมของระดับการศึกษา

3.2. ตัวแปรเกณฑ์ คือ ความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนักจะประกอบไปด้วยพฤติกรรมจริยธรรมที่ปฏิบัติต่อผู้ป่วยหนัก 4 ด้าน ได้แก่ การเคารพในสิทธิส่วนบุคคล บทบาทที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความตาย การคำนึงถึงมาตรฐานและคุณภาพการพยาบาล และการคำนึงถึงประโยชน์และความปลอดภัยของผู้ป่วย/ญาติ

แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย

ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของ Ajzen and Fishbein (1980 : 54-55) เชื่อว่ามนุษย์เป็นผู้มีเหตุผล และใช้ข้อมูลที่มีอยู่อย่างมีระบบเพื่อให้บรรลุถึงการตัดสินใจของตน โดยไม่เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์ถูกควบคุมด้วยแรงขับของจิตไร้สำนึก หรืออำนาจของอารมณ์และความปรารถนา หรือขาดการคิดพิจารณาไตร่ตรองก่อนที่จะกระทำพฤติกรรมใดๆ นอกจากนี้ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของ Ajzen and Fishbein ยังเชื่อว่าพฤติกรรมส่วนมากอยู่ภายใต้การควบคุมของความตั้งใจของบุคคล ดังนั้นถ้าเราต้องการศึกษาพฤติกรรมที่สามารถที่จะศึกษาได้จากความตั้งใจเชิงพฤติกรรมแทน และในการทำนายความตั้งใจเชิงพฤติกรรมนี้มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล หรือที่เรียกว่า เจตคติต่อพฤติกรรม โดยเจตคติต่อพฤติกรรมขึ้นอยู่กับผลการกระทำและการประเมินผลตามความเชื่อต่างๆ องค์ประกอบที่สองคือ ปัจจัยทางสังคม ซึ่งเกี่ยวกับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล สุดท้ายคือ ตัวแปรภายนอกแต่ตามแนวคิดของทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลไม่ถือว่ามีผลสำคัญ เพราะตัวแปรภายนอกไม่ส่งผลค่าคงที่แน่นอนต่อความเชื่อซึ่งเป็นพื้นฐานแห่งพฤติกรรม

จากที่กล่าวมาตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของ Ajzen and Fishbein ทำให้ผู้วิจัยได้สนใจในส่วนขององค์ประกอบทางด้านปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะใช้สามารถทำนายความตั้งใจเชิงพฤติกรรมได้ และในที่นี่ปัจจัยส่วนบุคคลที่ผู้วิจัยสนใจ ได้แก่ เจตคติต่อผู้ป่วยหนัก เจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยหนัก และคะแนนเฉลี่ยสะสม

Ajzen and Fishbein (1980) กล่าวว่าเจตคติเป็นองค์ประกอบของความเชื่อ โดยทั่วไปแล้วบุคคลมีความเชื่อว่าการกระทำพฤติกรรมจะนำไปสู่ผลของการกระทำทางบวก ก็จะมีเจตคติที่ดีต่อการแสดงพฤติกรรมนั้น ในทำนองเดียวกันถ้าบุคคลมีความเชื่อว่าการกระทำพฤติกรรมจะนำไปสู่ผลของการกระทำทางลบก็จะมีเจตคติไม่ที่ดีต่อการแสดงพฤติกรรมนั้น

Hilgard (1988) ได้ให้ความเห็นว่า เจตคติเป็นสิ่งที่ส่งเสริม หรือแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ถ้าเจตคติไม่ดีต่องานปฏิบัติงานของตนย่อมไม่ชอบ ไม่เต็มใจที่จะปฏิบัติงานให้ก้าวหน้า ไม่ชวนช่วยทำงานให้เด่น ขาดความรับผิดชอบ

Eichhorn (1981) กล่าวว่า คุณภาพการพยาบาลจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับเจตคติของพยาบาลที่มีต่อผู้ป่วย และการพยาบาล ถ้ามีเจตคติที่ไม่ดีแล้ว ทั้งในการพยาบาลต่อผู้ป่วย ก็จะทำให้การพยาบาลที่ไม่ดีต่อผู้ป่วย และเจตคติจะเป็นตัวขัดขวางในการตัดสินใจในการให้การพยาบาลที่อาจทำให้เกิดผลเสียกับผู้ป่วยได้

ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ในแต่ละภาคการศึกษาจะมีการประเมินผลการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจนจบการศึกษา โดยคิดออกมาในรูปของคะแนนเฉลี่ยสะสม ซึ่งการวัดและประเมินผลทางการศึกษามีจุดมุ่งหมาย เพื่อบ่งชี้ว่าผู้เรียนมีทักษะความรู้ที่สำคัญเพียงพอหรือไม่ มีจุดเด่นจุดด้อยอย่างไร รวมทั้งบ่งชี้ให้เห็นถึงระดับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของผู้เรียนและความสามารถทางสติปัญญาของนักศึกษา

จากทฤษฎีของ Kohlberg(1981) กล่าวว่าพัฒนาการทางสติปัญญามีผลต่อพัฒนาการทางด้านจริยธรรมด้วยดังนั้นคะแนนเฉลี่ยสะสมน่าจะมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการตัดสินใจกระทำเมื่อเกิดปัญหาเชิงจริยธรรม

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมของนักศึกษาพยาบาลที่แสดงออกมาตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลนั้นสามารถที่จะวัดได้จากความตั้งใจกระทำ โดยมีความเชื่อที่เกิดจากองค์ประกอบส่วนบุคคลที่เป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งสามารถที่จะใช้ทำนายพฤติกรรมได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานดังนี้

1. เจตคติต่อผู้ป่วยหนัก มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล ในการปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก
2. เจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยหนัก มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาล ในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก
3. คะแนนเฉลี่ยสะสม มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาล ในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก
4. เจตคติต่อผู้ป่วยหนัก เจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยหนัก และคะแนนเฉลี่ยสะสม สามารถรวมกันพยากรณ์ความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สถานการณ์เชิงจริยธรรม หมายถึง สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางความเชื่อ สิทธิและหน้าที่ และหลักจริยธรรมที่ยึดถือ เมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้นพยาบาลต้องคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ หรือเลือกกระทำอย่างไรอย่างหนึ่งโดยใช้ความรู้หลายด้านโดยเฉพาะจริยธรรม และจรรยาบรรณ เกี่ยวกับ ประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติการพยาบาลซึ่งกระทำต่อผู้ป่วยหรือญาติ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ทำให้เกิดปัญหาทางจริยธรรม พฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพเมื่อเกิดปัญหาทางจริยธรรม ผลกระทบของการเกิดปัญหาทางจริยธรรม แนวทางการป้องกันการเกิดปัญหาทางจริยธรรม

ประเด็นปัญหาทางจริยธรรม หมายถึง การปฏิบัติหรือกระทำของพยาบาลที่อยู่ในเหตุการณ์การพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก ที่พยาบาลต้องทำการตัดสินใจกระทำพฤติกรรมที่เกี่ยวกับ การเคารพในสิทธิส่วนบุคคล บทบาทที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความตาย การคำนึงถึงมาตรฐานและคุณภาพการพยาบาล การคำนึงถึงประโยชน์และความปลอดภัยของผู้ป่วยและญาติ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ทำให้เกิดปัญหาทางจริยธรรม หมายถึง แรงผลักดันหรือสภาพการณ์ที่มีอิทธิพลต่อเกิดหรือมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดปัญหาทางจริยธรรมในขณะปฏิบัติการพยาบาล ในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก ครอบคลุมถึงปัจจัยด้านบุคคล สภาพสิ่งแวดล้อม และด้านองค์กร

พฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพเมื่อเกิดปัญหาทางจริยธรรม หมายถึง การแสดงออกทางการกระทำของพยาบาลวิชาชีพในการแก้ไข หรือยุติปัญหาทางจริยธรรม ในขณะที่ปฏิบัติการพยาบาล รวมถึงการป้องกันที่จะทำให้เกิดปัญหาทางจริยธรรม ในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก

แนวทางการป้องกันการเกิดปัญหาทางจริยธรรม หมายถึง แนวทางหรือมาตรการในการปฏิบัติเพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาทางจริยธรรมในขณะที่ปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก

ผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังการเกิดปัญหาทางจริยธรรม หมายถึง ผลกระทบต่อบุคคลทั้งที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วย ญาติ บุคลากร และองค์กรพยาบาล ซึ่งเกิดภายหลังการเกิดสถานการณ์เชิงจริยธรรมในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก

ความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก หมายถึง ผลรวมของความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรมในการปฏิบัติต่อผู้ป่วย ญาติผู้ป่วยหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เมื่อบุคคลนั้นอยู่ในสถานการณ์เชิงจริยธรรมในขณะที่ปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก โดยผู้ที่มีความตั้งใจกระทำพฤติกรรมบวกสูงแสดงว่ามีความมุ่งมั่นที่จะแสดงพฤติกรรมบอๆในสถานการณ์เชิงจริยธรรมนั้น และแสดงถึงบุคคลนั้นมีจริยธรรมสูง ความตั้งใจกระทำที่ศึกษานี้เป็นความตั้งใจในการเลือกที่จะแสดงหรือไม่แสดงพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลตามข้อคำถามแบบวัดความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนักโดยคำนึงถึง 4 ด้าน

การเคารพในสิทธิส่วนบุคคล หมายถึง การแสดงออกของนักศึกษาพยาบาลต่อผู้ป่วยและญาติ ที่เป็นการกระทำการดูแลช่วยเหลือโดยคำนึงถึงการเคารพต่อความเป็นบุคคลของผู้ป่วย การให้การดูแลผู้ป่วย อย่างเท่าเทียมกัน การรักษาความลับของผู้ป่วย การตัดสินใจในการเลือกรับบริการ และการบอกความจริง

การปฏิบัติเกี่ยวกับชีวิตและความตาย หมายถึง การแสดงออกของนักศึกษาพยาบาลต่อผู้ป่วยและญาติในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความตาย โดยการทำให้อุบัติป่วยสงบ การดำรงไว้ซึ่งความมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ การให้อุบัติป่วยตัดสินใจในการตัดสินใจที่จะตายเองและในกรณีที่ผู้ป่วยไม่สามารถตัดสินใจได้ญาติจะเป็นผู้ตัดสินใจแทน

การคำนึงถึงความปลอดภัยและประโยชน์ของผู้ป่วยและญาติ หมายถึง การแสดงออกของนักศึกษาพยาบาลต่อผู้ป่วยและญาติ ในการช่วยเหลือ ดูแลผู้ป่วยและญาติ

โดยเน้นให้ได้รับประโยชน์และความปลอดภัยสูงสุด ได้รับความทุกข์ทรมานน้อยที่สุด การให้การพยาบาลอย่างรอบคอบ

การคำนึงถึงมาตรฐานและคุณภาพการพยาบาล หมายถึง การแสดงออกของนักศึกษาพยาบาลต่อผู้ป่วยและญาติ โดยเป็นการกระทำเพื่อช่วยเหลือ ดูแล บรรเทาอาการและการลุกลามของโรค การประเมินภาวะสุขภาพ การส่งเสริมภาวะสุขภาพ รวมถึงการป้องกันโรคและอันตรายที่เกิดจากการพยาบาล โดยอาศัยหลักการทางวิทยาศาสตร์และศิลปะในการปฏิบัติการพยาบาล การแสดงท่าทีและพฤติกรรมที่เต็มใจ เข้าใจ แสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้ป่วยและญาติ การสร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วยและญาติในการปฏิบัติการพยาบาล การให้การดูแลครอบคลุมทั้งกาย จิต สังคม การให้การพยาบาลที่เหมาะสมกับสภาพของผู้ป่วย

การปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก หมายถึง การฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ของนักศึกษาพยาบาลต่อผู้ป่วยบนเตียงผู้ป่วยใน ที่อาจต้องได้รับการรักษาในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนักทางด้านอายุรกรรม หรือศัลยกรรม

เจตคติต่อผู้ป่วยหนัก หมายถึง ความรู้สึกที่มีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมต่อผู้ป่วยหนักไปในทางบวกหรือลบของนักศึกษาพยาบาล ทำให้นักศึกษาพยาบาลพร้อมที่จะตอบสนองในสิ่งที่สนับสนุนและต่อต้านในสิ่งเราที่ไม่เห็นด้วย โดยการตอบสนองและต่อต้านนั้น จะแสดงออกในลักษณะของการแสดงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลคูณของความเชื่อเกี่ยวกับการกระทำ การประเมินผลการกระทำตามความเชื่อนั้น ๆ

เจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยหนัก หมายถึง ความรู้สึกที่มีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยหนักไปในทางบวกหรือลบของนักศึกษาพยาบาล ทำให้นักศึกษาพยาบาลพร้อมที่จะตอบสนองในสิ่งที่สนับสนุนและต่อต้านในสิ่งเราที่ไม่เห็นด้วย โดยการตอบสนองและการต่อต้านนั้นจะแสดงออกในลักษณะของพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลคูณของความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำกับการประเมินผลการกระทำตามความเชื่อนั้น ๆ

คะแนนเฉลี่ยสะสม หมายถึง ผลการเรียนของนักศึกษาพยาบาลในลักษณะที่เป็นระดับคะแนนในแต่ละภาคการศึกษา แล้วนำมาคิดหาค่าเฉลี่ยรวมของการศึกษาของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาพยาบาล หมายถึง บุคคลที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2540 หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย วิทยาลัยเอกชน ทั่วประเทศ

หน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก หมายถึง หน่วยงานที่ให้การดูแลรักษาพยาบาลผู้ป่วยหนัก ผู้ป่วยภาวะวิกฤติที่ต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด ประกอบไปด้วยเครื่องมือต่าง ๆ ในการช่วยชีวิตผู้ป่วย ในที่นี้หมายถึง หน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนักทางด้านอายุรกรรม ศัลยกรรมทั่วไป และศัลยกรรมประสาท และสมองของโรงพยาบาลรัฐและเอกชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในเชิงวิชาชีพ การพยาบาลที่ส่งเสริมด้านจริยธรรม
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลเมื่อต้องเผชิญสถานการณ์การจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล ทำให้สามารถให้การพยาบาลอย่างมีคุณภาพและมาตรฐานได้